

THE FAILED STATES OF THE EAST AFRICA

Simina SAVA

Facultatea de științe socio-umane, Universitatea Lucian Blaga Sibiu

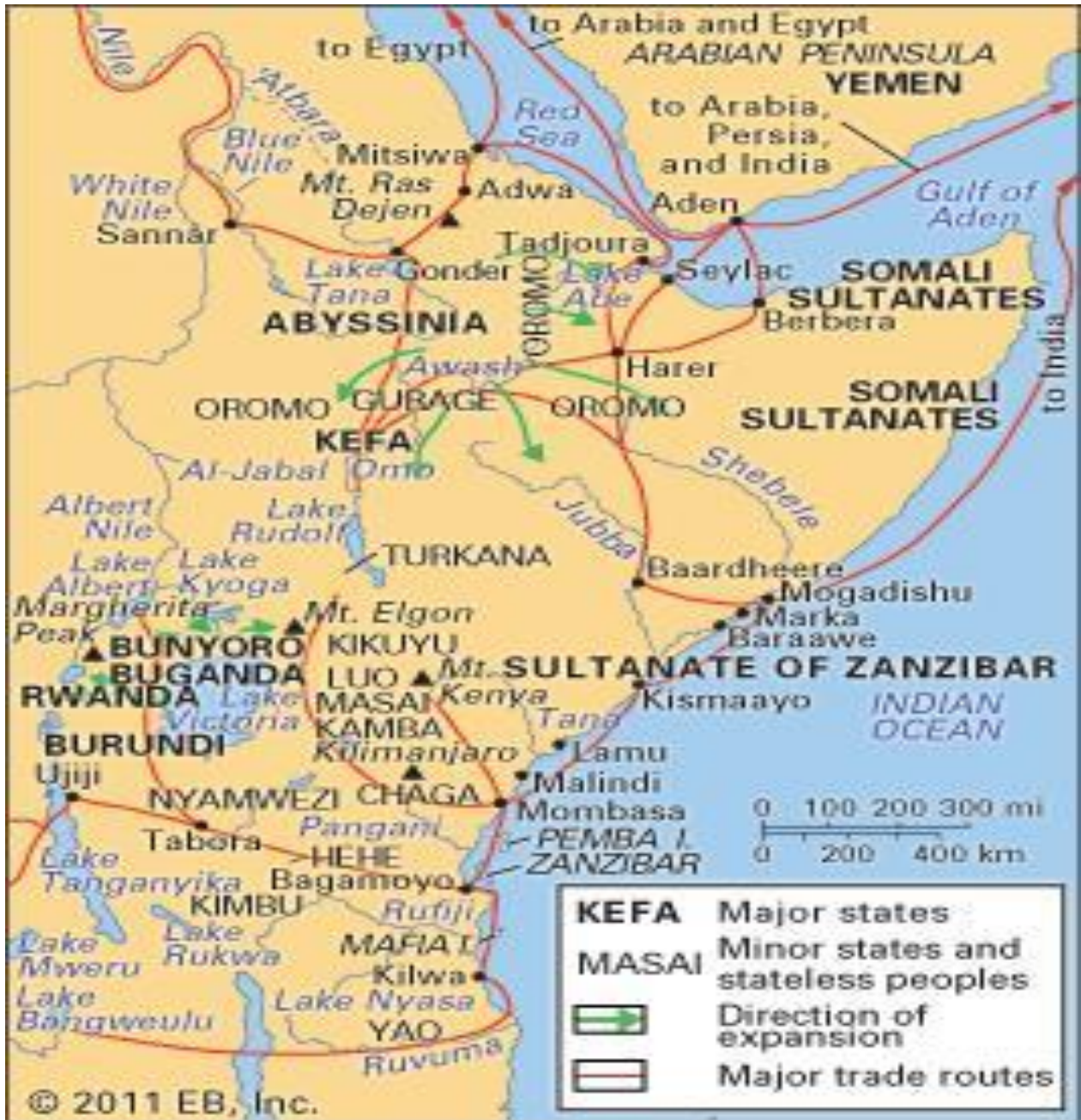
Abstract: *The aim of this paper is to assess the growing threat to the US interests, represented by the spread of militant Islamism and radical Islamist networks in East Africa. Equally important, these trends will be placed in the wider context of various Islamic current practice in the region and also factors of social and economic policies that have shaped the security environment in East Africa. Moreover, the work examines the complex ethno-religious landscape in East Africa and East African environmental characteristics that have contributed to the development of extremist groups. The presence of Islamic extremists in East Africa results from several environmental features of the region: poor governance and crisis, alternative power centers, the prevalence of the informal economy, porous borders, wide access to illegal weapons and the proximity to the Arabian Peninsula.*

Keynotes: *Islam, radicalism, East Africa, Sudan, Somalia, AIAI, ICU*

În această lucrare este examinată amenințarea răspândirii islamismului militant și dezvoltarea rețelelor islamiste radicale din Africa de Est. Tendințele sunt plasate în contextul larg al diverselor curente ale practicii islamice în regiune și, de asemenea, al factorilor sociali, economici și politici care modelează mediul de securitate din Africa de Est. Mai mult decât atât, lucrarea examinează complexitatea peisajului etno-religios din Africa de Est și caracteristicile mediului din Africa de Est care au contribuit la apariția grupărilor extremiste.

Prezența extremiștilor islamiști în Africa de Est este consecința mai multor caracteristici ale mediului din regiune: slaba guvernare și țările aflate în criză, centrele de putere alternative, prevalența economiei informale, frontierele poroase, accesul larg la arme ilegale, precum și proximitatea față de Peninsula Arabă.

În evaluarea terorismului din Estul Africii, trebuie să se facă o distincție între Kenya și Tanzania, care oferă un alt tip de mediu pentru rețelele teroriste în virtutea gradului lor relativ ridicat de birocratizare, față de Somalia, care a fost într-o stare vecină cu haosul de la căderea regimului Siad Barre în 1991. Marile zone urbane din Kenya și Tanzania, împreună cu infrastructurile lor oarecum funcționale și societățile dispuse în mod rezonabil, le oferă acestor grupări posibilitatea de a-și menține anonimatul și a-și găsi resursele de care au nevoie pentru a construi aceste rețele.

State precoloniale în Africa de Est și rutele comerciale majore¹

În schimb, în Somalia apatridă haotică, având în vedere că societatea este organizată în marea sa majoritate în clanuri, autoritățile, în măsura în care acestea sunt prezente, au o bună capacitate de supraveghere a acestor grupări. Acest lucru face ca Somalia să fie un loc dificil de pătruns pentru cei din afară, cu excepția cazului în care au protecția grupurilor locale.

¹ Encyclopaedia Britannica.

Sistemul colonial în Africa de Est¹

¹ Encyclopaedia Britannica.

Cu toate că cei din afară ar putea avea succes în cooptarea unui grup local, segmentarea grupurilor sociale și natura relațiilor sociale ar limita capacitatea lor de a-și extinde influența asupra acestora.

Acest lucru face ca Tanzania și Kenya să fie zone mult mai prielnice pentru dezvoltarea rețelelor teroriste, chiar și în cazul în care Somalia devine un refugiu pentru unii dintre ei.

Guverne slabe și state în colaps

Guvernele slabe și tulburările politice și sociale din întreaga regiune au creat un mediu propice, în care structurile de putere informale au devenit înfloritoare. Sudul Somaliei, încă de la răsturnarea dictaturii lui Mohamed Siad Barre, în 1991, nu a mai avut un guvern funcțional și a rămas a fi cea mai volatilă și mai nesigură regiune a Somaliei.

În iunie 2006, guvernarea este preluată de către lideri ai clanurilor reuniți în ICU (*Islamic Courts Unit*), inclusiv controlul asupra capitalei Mogadishu după ce învinge Alianța pentru Restaurarea Păcii și Contraterorism (ARPCT), o grupare de lideri militari din Mogadishu, susținuți fiind de către Statele Unite și unele state regionale.

În decembrie 2006, Guvernul ICU este la rândul său răsturnat de invazia etiopiană care instalează la putere, în Mogadishu, Guvernul Federal Somalez de Tranziție (TFG), susținut de Statele Unite ale Americii, Etiopia și alte guverne regionale.

Centre de putere alternative sunt omniprezente în această zonă a Africii, sub forma clanurilor, a dictatorilor militari, a grupurilor de insurgenți, sau a militanților islamiști și a rețelelor criminale. Clanurile sunt divizate în subclanuri, aceste familii extinse reprezentând unitățile de identitate primordiale în care societatea somaleză s-a împărțit după căderea regimului Siad Barre. În primele stadii ale dezintegrării statului somalez, dictatorii militari au depins de sprijinul oferit din partea anumitor clanuri și subclanuri¹. De-a lungul timpului însă, liderii au dezvoltat propriile lor baze de putere, independente de clanuri, a căror loialitate era îndreptată către dictatorul militar, mai degrabă decât către clan.²

Etiopia se luptă cu mișcările secesioniste, printre care și ONLF (*Ogaden National Liberation Front*) și OLF (*Oromo Liberation Front*), ambele susținute de inamicul Etiopiei, Eritreea. Printre sursele ostilității este inclusă o dispută asupra frontierei care a dus la un război pentru frontieră între 1998 și 2000 și o divergență între prim-ministrul Etiopiei, Meles Zenawi și președintele Eritreei, Issaias Afwerki.

În aprilie 2007, luptătorii ONLF atacă o bază de exploatare petrolieră chineză la granița cu Somalia șiucid 65 de etiopieni și nouă muncitori chinezi, răpind alți șapte chinezi, care au fost eliberați mai târziu.³ Alte grupuri de opoziție pe criterii etnice includ Frontul Național Democrat Afar, TPDM (*Tigray People's Democratic Movement*) și Frontul Patriotic Amhara al Poporului Ethiopian.

Pe de altă parte, Sudanul de Sud se află sub controlul SLM, principalul contestator al guvernului central până la acordul de pace și formarea unui guvern de unitate națională. În Darfur, două grupuri rebele contestă controlul guvernului sudanez al regiunii: Mișcarea Armatei

¹ Mărcău Flavius Cristian, „Undemocratic regimes”, in Annals of „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Issue 2/2014

² Duță Paul ș.a., *Areale globale. Uniunea Europeană - Africa Subsahariană*, Colecția Studii europene nr.2, Editura Tehno Media Sibiu, 2009, (ISBN 978-606-8030-15-9), pp. 29-37.

³ Jeffrey Gettleman, *Ethiopian Rebels Kill 70 at Chinese-Run Oil Field*, http://www.nytimes.com/2007/04/25/world/africa/25ethiopia.html?_r=0. (Accesat 24.07.2016).

Sudaneze (SLM), sprijinită de grupurile etnice Fur și Zaghawa, precum și Mișcarea pentru Justiție și Egalitate (JEM), un grup condus de Zaghawa care îmbrățișează o ideologie islamistă.

În mai 2006, guvernul sudanez și o parte a SLM semnează un acord de pace în Abuja, Nigeria. Cu toate că JEM și facțiuni ale SLM nu participă la semnarea acordului, acordul face referire atât la JEM cât și la SLM în totalitatea ca structură politică.¹

JEM este compus din foști susținători de origine non-arabă ai ideologului islamist Hassan al-Turabi din Sudan, care au fost marginalizați politic odată cu îndepărtarea de la putere a lui al-Turabi, în urma conflictului cu președintele Omar al-Bashir. Grupul este susținut de guvernul dominat de Zaghawa al președintelui Ciadului Idriss Deby. JEM acuză guvernul de la Khartoum de discriminări în favoarea arabilor. Aceștia au respins apelul lui bin Laden către mujahedini care îi îndemna să se pregătească pentru război împotriva Sudanului de Vest, deoarece în opinia JEM, pericolul real vine din Khartoum, un guvern musulman care susține uciderea altor musulmani.²

În mai 2008, un grup de luptători JEM cu 150 de camioane blindate traversează 600 de kilometri de deșert, ajungând în suburbiile din Omdurman, traversând Nilul la Khartoum, înainte de a fi îndepărtați de către forțele guvernamentale. Raidul JEM la Khartoum este perceput de către unii analiști drept o răzburare pentru asaltul unei forțe rebele sprijinite de Sudan, din aprilie 2006 din capitala Ciadului, Ndjamena, dar poate fi în același timp, parte a unei strategii JEM pentru a răspândi conflictul din Darfur.³

Atacul a avut două obiective strategice importante. Unul a fost acela de a demonstra vulnerabilitatea regimului sudanez. Al doilea a fost de a reuni un front al mai multor forțe rebele din Darfur, împotriva Khartoum. În cazul în care anumite părți anti-Khartoum ale SLM oferiseră sprijinul JEM în atacul asupra Omdurman, ar fi însemnat că două dintre cele mai mari grupuri rebele din Darfur și-au unit forțele pentru escaladarea conflictului în regiune.⁴

Rețelele criminale sunt larg răspândite, profitând de corupția și de fărâdelegea din întreaga regiune. Golful Aden și apele din zona aceea a Africii se numără printre regiunile cele mai predispușe pirateriei de pe continent. Pirații și organizațiile criminale stau foarte bine la capitolul armament și operează de obicei în sfere de influență predeterminate și stabilite de comun acord, angajându-se în tot felul de acțiuni criminale, de la jafuri până la luarea de ostatici.⁵

În cele din urmă, este important de remarcat faptul că unele dintre aceste centre alternative de putere sunt stimulate de grupurile conducătoare care preferă să-și exercite puterea prin canale informale, la fel ca în cazul miliției *Jan-Jaweed* care operează în Darfur, cu sprijinul guvernului Khartoum.

¹ UNMIS (United Nations Mission in Sudan), *Darfur Peace Agreement*, <http://www.un.org/zh/focus/southern-sudan/pdf/dpa.pdf>, (Accesat 24.07.2016).

² Nureidin Netabay, *The Darfur Peace Process: Understanding the Obstacles to Success*, <http://justiceafrica.org/wp-content/uploads/2014/03/Explaining-the-Darfur-Peace-Agreement.pdf>, (Accesat 24.07.2016).

³ Andrew McGregor, *Darfur's JEM Rebels Bring the War to Khartoum*, http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4925&tx_ttnews%5BbackPid%5D=167&no_cache=1#.V028L1ec-Rs, (Accesat 27.07.2016).

⁴ Thomson Reuters Foundation News, *Darfur conflict*, <http://news.trust.org/spotlight/Darfur-conflict>, (Accesat 27.07.2016).

⁵ Eric Shea Nelson, *Maritime terrorism and Piracy: Existing and Potential Threats*, <http://globalsecuritystudies.com/Nelson%20Piracy%20Final.pdf>, (Accesat 27.07.2016).

Prevalența economiei informale

Prevalența economiei informale se referă la măsura în care economia informală pune în umbră economia formală și scapă de controlul statului. Raportul informal la totalul forței de muncă este mai mare pentru femei decât pentru bărbați și este predominant în întreprinderile de mici dimensiuni, cum ar fi comerțul cu amănuntul, precum și în sectorul agricol. Aceasta implică, de asemenea, o cantitate semnificativă a tranzacționării transfrontaliere.

În unele cazuri, sectorul informal instituționalizat de către autoritățile vamale corupte, de frontieră și ale poliției, oferă rețelelor teroriste oportunitatea de a spăla bani, le oferă fonduri pentru transport sau le facilitează efectuarea tranzacțiilor financiare de care au nevoie pentru a funcționa.

Sistemul hawala este un concurent serios al sistemului bancar iar o reglementare financiară internațională unitară și completă este blocată de o serie de piedici foarte serioase. Se impun câteva precizări conceptuale.

În primul rând, confuzia între hundi și hawala poate induce efecte serioase în înțelegerea relației dintre aceste două noțiuni; nu sunt noțiuni interschimbabile, hundi este o carte de credit/bilet la ordin/act care conține o promisiune documente/acte care pot fi utilizate operatorii hawala (*hawalards*) ca dovada existenței unui debit.¹

În al doilea rând, dacă hundi este doar un instrument de creditare, hawala este o practică simplă de transfer de bani dintr-un loc în altul, care în timpurile moderne nu mai are nevoie de instrumentul hundi.²

În al treilea rând, deși există o distincție între definițiile hundi și hawala, practica istorică a dus la suprapunerea acestor două noțiuni din cauza mecanismelor și efectelor comune pe care le generează. Ambele au fost inima comerțului în India și Orientul Mijlociu ca mijloc bancar comercial.

Enciclopedia islamului (*The Encyclopaedia of Islam*) definește hawala ca ”un document”, ”ciornă”, ”cec”, ”angajament” folosit la transferul de bani sau la solicitarea unui credit; definiții asemănătoare are și hundi.

Sistemul indigen arab și indian hawala a evoluat separat de dezvoltarea sistemului bancar internațional, fiind privit cu precauție de către bancherii ca instrument reglementat de legile musulmane specific culturii și vieții economice islamice. Analiza noțiunii hawala include cercetarea mai multor perspective, ca instituție musulmană profesionalizată, ca ”procedură pe lângă” reglementările musulmane, și semnificațiile acestei noțiuni pentru economia și cultura islamică.

Sistemul hawala contemporan este suspectat că joacă un rol alternativ activ ce poate avea conotații criminale sub acoperirea operațiilor de comerț tradiționale (nefiind susținut de document care să evidențieze operațiile financiare), mai ales în cazul statelor ”fragile” cu administrație slabă și coruptă.

Ca rețea comercială, hawala acoperă o serie de operații financiare obscure cum sunt: trimiterea/primirea de bani, acordarea de fonduri, finanțarea comerțului; aceste operații se pretează și la acțiunile ”ascunse” de controlul bancar internațional dar și de controlul statelor.

¹ Roger Ballard, “Coalitions of Reciprocity and the Maintenance of Financial Integrity within Informal Value Transmission Systems: The Operational Dynamics of Contemporary Hawala Networks,” *Journal of Banking Regulation*, Vol. 6, Nr.4, 2005.

² Nikos Passas, *Informal Value Transfer Systems, Terrorism and Money Laundering*, National Institute of Justice, 2003, p. 37.

Sistemul hawala nu este recunoscut oficial dar există ca sistem alternativ la sistemul bancar oficial funcționând prin obligația de plată nereglementată ci pe baza obligației de onoare și încredere reciprocă între operatorii hawala (hawaladars / hawala dealers).¹

Sistemul hawala este foarte dificil de a fi controlat de către bancheri dar foarte ușor de către rețele criminale pe baza ”mecanismului reputației” între operatorii hawala (hawaladars), care la rândul lor pot ceda cu ușurință atunci când câștigul sau profitul este semnificativ.²

Operațiunile derulate în sistemul hawala sunt deosebit de greu de estimat deoarece este operat de către anonimi (hawala dealers) fiind dificil de de identificat. Dificultăți asemănătoare sunt și în cazul calculării cantității de banii care circulă prin acest sistem, chiar dacă sensul unic de circulație dinspre statele dezvoltate spre statele subdezvoltate ar putea fi o circumstanță favorizantă.

Operațiunile hawala ar putea acoperi: plata importurilor, fonduri de investiții (în cazul anumitor restricții naționale sau internaționale), servicii efectuate peste ocean dar plătite local, plăți pentru produse exportate, bani protejați prin evaziune fiscală/evitarea taxelor, antreprize criminale (țigări, trafic uman, trafic de droguri sau alte acțiuni de fraudare, contribuții la finanțarea grupurilor teroriste sau de militanți).³

Problema fundamentală este cum să fie identificat sistemul hawala pentru a fi adus la lumină și să fie controlat prin instrumentele moderne ale sistemului bancar internațional.⁴ MONEYVAL⁵ în mod repetat își expune îngrijorările că sistemul hawala este utilizat pentru traficul uman și posibil și pentru alte activități criminale. The United States’ Financial Crime Enforcement Network (FinCEN), respectiv ”Money Services Businesses” (MSBs) cercetează transferurile de bani, încasarea cecurilor, schimburile valutare, vânzătorii de ordine de plată. Sunt cercetate serviciile de curierat, companiile de transport, comerțanții, microinstituțiile financiare, modalitățile de transport ”la purtător.”

O chestiune importantă este și lipsa de experiență în controlul sistemului hawala chiar și în condițiile existenței unor reglementări internaționale⁶ care impun înregistrarea și licențierea operatorilor hawala (hawaladars) și creșterea transparenței plăților prin rețelele hundi/hawala.

În Somalia, tranzacțiile financiare sunt efectuate prin sistemul „hawala”,⁷ un sistem informal utilizat pe scară largă în întreaga Africă, dar și în Orientul Mijlociu și în Asia de Sud. În trecut, tranzacțiile hawala nu au lăsat nici o urmă de hârtie. Anonimatul acestor tranzacții a

¹ El Qorchi, Mohammed, Samuel M. Maimbo, and John F. Wilson. *Informal Funds Transfer Systems: An Analysis of the Informal Hawala System*. Washington, D.C.: IMF/World Bank, 2003.

² Nikos Passas, *Hawala and Other Informal Value Transfer Systems: How to Regulate Them?* (US Department of State International Information Programs, 2003; http://usinfo.state.gov/eap/Archive_Index/Hawala_and_Other_Informal_Value_Transfer_Systems_How_to_Regulate_Them.html).

³ Nikos Passas, *Informal Value Transfer Systems and Criminal Organisations: A Study into So-Called Underground Banking Networks*, Netherlands Ministry of Justice, 1999, p. 2.

⁴ FINCEN, ”Panel III,” in *The Third International Hawala Conference* (Abu Dhabi: 2005).

⁵ Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures—MONEYVAL.

⁶ FATF Special Recommendation Six (SRVI), *Alternative Remittance System* (ARS).

⁷ Cunoscut sub multiple denumiri - hawala, havala, havale, hundi – este un vechi sistem bancar dezvoltat în Asia de Sud cu funcții complexe centrate pe comerț care și-a atras reputația că este specific pieții nereglementate sau pieții negre; în presa internațională este catalogat ca: ’illegal financial transactions market’, ’black money’ și ’drug money’, ’system of tax evasion’, ’illegal transfers of foreign exchange’, ’illegal money laundering network’ and Hindi word meaning ’providing a code’. Este apreciat ca ”neoficial” sau ”alternativ” deoarece nu are o expresie contabilă legală, nefiind reglementat internațional. Vezi Marina Martin, ”Hundi/Hawala: The Problem of Definition,” *Modern Asian Studies* 43, 4 (2009), Cambridge University Press, pp. 909–937.

permis teroriștilor și simpatizanților acestora transferurile de fonduri, fără probleme sau interdicții de nici un fel.

Începând cu 11 septembrie 2001, băncile centrale din țările de origine și organizațiile internaționale au luat măsuri pentru a crește supravegherea tranzacțiilor *hawala*.

Prezența autorităților în zonele de graniță este vitală pe tot teritoriul Africii de Est, reflectând o incapacitate generală a guvernelor de a menține grupările străine în afara teritoriilor lor. De exemplu, frontiera Kenyei cu Somalia este foarte ușor penetrabilă și în același timp, mare parte este formată din zone aride întinse și slab populate de către etnici somalezi. Cu toate că există puncte de control vamal la principalele puncte de intrare din Kenya, restul frontierei este rareori patrat și există foarte multe trasee de contrabandă.¹

Supravegherea maritimă și de coastă este minimă. Apele din această zonă a Africii au devenit unele dintre cele mai vizate zone ale pirateriei maritime din lume. Potrivit raportului anual al Biroului Maritim Internațional, au existat 31 de incidente de piraterie și de jaf armat raportate împotriva navelor din largul Somaliei, iar 13 în Golful Aden și Marea Roșie doar în 2007.²

În ciuda unui embargo asupra armelor impus de ONU, potrivit Grupului de monitorizare al ONU privind Somalia, fluxurile de arme către Somalia au crescut agresiv datorită unui număr tot mai mare de state precum și de rețele de tranzacționare ale armelor care s-au implicat în acest proces. Potrivit raportului, Djibouti, Egipt, Eritreea, Iran, Libia, Hezbollahul libanez, Arabia Saudită și Siria au furnizat arme și sprijin logistic pentru ICU, în timp ce Etiopia, Uganda și Yemen au oferit asistență militară guvernului federal de tranziție (TFG).³

Rețelele de tranzacționare de armament din Yemen au trimis transporturi mari de arme către toate părțile implicate în conflictul din Somalia. Cantități mari de arme au trecut prin Bakaaraha, o rețea de piețe de armament interconectate financiar în Somalia cu cea mai mare piață din Mogadishu. După victoria ICU asupra coaliției ARPCT, rețelele din Yemen au început să transporte arme exclusiv către ICU. Cu toate acestea, potrivit Grupului de Monitorizare al ONU în Somalia, liderii militari au continuat să cumpere un număr tot mai mare de arme și să lucreze prin intermediul rudelor pentru a asigura achizițiile clandestine de arme de calibru mare.⁴

Traficul de arme la scară largă nu se limitează, desigur, la Somalia. Furnizorii de arme satisfac, de asemenea, nevoile diferitelor armate rebele din Sudan. Mai mult decât atât, există o piață de arme, sub acoperire, în zona din estul orașului Nairobi, în care s-au stabilit mulți somalezi. Armele ilegale sunt aduse și traficate și prin aerodromurile din nord-vestul Kenyei.

Programe internaționale de combatere a terorismului în Africa de Est

Creșterea islamului radical în Africa de Est în ultimele decenii s-a manifestat prin răspândirea ideologiilor salafi și wahhabi, care au pus presiune asupra practicilor tradiționale, precum și prin apariția grupărilor extremiste și teroriste, influențate de aceste ideologii.

¹ Human Rights Watch, *Playing with Fire: Weapons Proliferation, Political Violence, and Human Rights in Kenya*, <https://www.hrw.org/reports/2002/kenya/Kenya0502.pdf>, (Accesat 28.07.2016).

² International Maritime Bureau, *Piracy and Armed Robbery Against Ships - Annual Report 2007*, http://www.rk-marine-kiel.de/files/piraterie/imb/imb_piracy_report_2007.pdf, (Accesat 28.07.2016).

³ UN Security Council, 2/2007/436, *Letter dated 19 December 2007 from the Acting Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia addressed to the President of the Security Council*, <http://www.securitycouncilreport.org/pdf>, (Accesat 28.07.2016).

⁴ UN Monitoring Group on Somalia, *Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1676*, <http://www.cfr.org/international-organizations-and-alliances/report-monitoring-group-somalia-pursuant-security-council-resolution-1676-november-2006/p12021>, (Accesat 28.07.2016).

Dezvoltarea islamului radical se datorează confluentei unui număr mare de factori socio-politici, specifici regiunii est-africane. Din categoriile externe fac parte următoarele: efectele ”renașterii” islamice la nivel mondial din ultimele câteva decenii, influența organizațiilor internaționale islamiste precum Frăția Musulmană, exportul de fonduri și ideologii de proveniență saudită, impactul revoluției islamice din Iran precum și răspândirea rețelilor radicale islamiste internaționale. Dinamica internă, care a contribuit la creșterea islamismului radical, a inclus creșterea mișcărilor islamiste interne. Extinderea războiului global împotriva terorismului din Africa are o varietate de efecte importante, printre care, extinderea programelor SUA de combatere a terorismului în regiune.¹

În prezent, sistemul politic sudanez este în tranziție. Acordul de pace cu partea de sud, a stabilit pentru Sudan un nou traseu care implică distribuirea veniturilor între centru și sud. Cu toate că guvernul refuză în prezent o soluție federală pentru vestul Sudanului, o soluție pentru problema Darfur ar putea fi inclusă într-un nou acord cu sudul, pentru a obține un grad mai mare de descentralizare.

În 11 octombrie 2007, SLM și-a suspendat participarea în cadrul guvernului în Khartoum și îi retrace pe cei 18 miniștri. Nemulțumirile SLM includ refuzul inițial al președintelui al-Bashir de a permite remanierea miniștrilor săi în guvernul național, deși acesta a cedat ulterior. Guvernul central a eșuat în a înlocui trupele nordice în regiunea de sud, așa cum prevedea acordul de pace. Disputele mai profunde se referă la împărțirea venitului din energie și petrol.²

După 11 septembrie, guvernul sudanez a dezvoltat o cooperare fără precedent cu Statele Unite privind combaterea terorismului. Khartoum este acum aliat al SUA în lupta împotriva terorismului internațional, cu toate că acțiunile de violență în masă ale guvernului sudanez din Darfur tensionează relațiile dintre cele două țări.

Forțele de securitate din Sudan au deportat suspecți de terorism străini în țările lor de origine și au predat SUA fotografiile ale majorității liderilor al-Qaeda, care au avut anterior bazele în Khartoum. Cooperarea în domeniul contraterorismului dintre Sudan și Statele Unite a provocat un atac al celui de-al doilea lider al-Qaeda, Ayman al-Zawahiri, asupra guvernului sudanez, într-o înregistrare difuzată de Al-Jazeera, în 17 iunie 2005.³

Începând cu 2003, regiunea Darfur este devastată de un conflict civil între membrii grupării Jan-jaweed, recrutați mai ales din triburile arabe Baggara și susținuți de Khartoum, împotriva grupurilor musulmane locale care se opun politicii guvernului din zonă. Conflictul a generat o stare de anarhie în cea mai mare parte a regiunii Darfur.

Revenind la Somalia, până la apariția elementelor radicale asociate cu mișcarea ICU în 2006, violența islamistă din această zonă a Africii a fost sinonimă cu AIAI (*al-Ittihad al-Islami*), o mișcare care a activat între anii 1980 și 1990. AIAI a fost înființată la începutul anilor 1980, prin fuziunea grupărilor somaleze salafite care s-au opus dictaturii lui Siad Barre. Afilierile la organizația AIAI al-Qaeda din această perioadă sunt neclare, deși se presupune că gruparea a primit finanțări de la al-Qaeda. AIAI a ajuns la putere la începutul anilor 1990, după colapsul regimului Siad Barre.⁴

¹ Duță Paul, „The African routes of economic migration” în *International Scientific Conference Strategies XXI*, Volume I, 2016 “Carol I” National Defense University, Romania, pp.120-133.

² The Economist, *South Sudan: Will the War Start All Over Again?*, <http://www.economist.com/node/9988710>, (Accesat 28.07.2016).

³ Sudan Watch, *al-Qaida Said Angry at Sudan for Passing Data to US*, www.sudanwatch.blogspot.com/2005/06/al-qaeda-said-angry-at-sudan-for.html, (Accesat 28.07.2016).

⁴ U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 2002*, <http://www.state.gov/documents/organization/20177.pdf>, (Accesat 28.07.2016).

Până la sfârșitul deceniului, grupul a câștigat un număr semnificativ de simpatizanți, în mare parte prin oferirea de locuri de muncă și servicii sociale într-o țară lipsită de un guvern real. AIAI a reușit să-și consolideze în continuare poziția, atât prin stabilirea de legături cu oameni de afaceri de succes din Somalia, cât și prin crearea propriilor întreprinderi în domeniul bancar, de telecomunicații, de import-export și religios.¹

La începutul anilor 1990, AIAI a început treptat să preia controlul asupra porturilor și a utilizat acele venituri pentru a cumpăra arme, a recruta militanți și a invita simpatizanți din alte părți ale Somaliei și din străinătate să li se alăture. Surse occidentale suspectează faptul că AIAI a fost folosit pe post de canal pentru crearea unei rețele de militanți care s-ar întinde din Somalia până în Tanzania.²

Importanța pe care Statele Unite și partenerii săi, în special Regatul Unit și Franța, o acordă provocărilor de securitate generate de terorism, insurgențe și alte amenințări la adresa stabilității din Africa de Est, se manifestă prin programele lor de cooperare și prin prezența militară în regiune³.

Prezența militară SUA în regiune este centrată în Djibouti, sediul central al CJTF-HOA (*Combined Joint Task Force – Horn of Africa*). CJTF-HOA face parte din Comandamentul SUA în Africa (AFRICOM) care a apărut la 1 octombrie 2008. CJTF-HOA cuprinde Kenya, Etiopia, Eritreea, Sudan, Somalia, Djibouti, Yemen și Seychelles.

CJTF-HOA conduce, de asemenea, proiecte în Uganda și Tanzania. Obiectivele strategice ale CJTF-HOA sunt de a promova o perspectivă regională asupra problemelor de securitate, de a construi capacități de ieșire la mare și de a sprijini operațiunile de menținere a păcii ale ONU. De exemplu, a ajutat la conceperea unui plan logistic regional și a sprijinit participarea trupelor din Uganda în operații de menținere a păcii după răsturnarea regimului ICU.

Principalele programe de combatere a terorismului din Africa de Est sunt Inițiativa de Combatere a Terorismului condusă de SUA (EACTI), după modelul de combatere a terorismului Trans-Sahara (TSCTI) și Inițiativa Globală pentru Pace (GPOI).

EACTI își propune să sporească securitatea regiunii Africii de Est prin canalizarea fondurilor în mai multe domenii cheie: pregătire militară pentru supravegherea frontierelor și de coastă, programe concepute pentru a consolida controlul circulației persoanelor și a mărfurilor, consolidarea securității aeronautice, asistență în eforturile regionale de combatere a finanțării terorismului și instruirea poliției.⁴

Este prea devreme pentru a face o evaluare clară a succesului sau a eșecului abordării SUA pentru combaterea terorismului în Africa de Est. O problemă este modul în care se măsoară succesul. Pentru a determina dacă operațiunile CJTF-HOA au un impact în combaterea terorismului, trebuie luate în calcul condițiile dificile care afectează serios punerea în aplicare a concepțiilor. Cele mai eficiente bariere contra infiltrării teroriștilor și ideologiilor radicaliste în regiune nu sunt doar aplicațiile de forță militară, ci și valorile culturale și sociale ale musulmanilor din Africa de Est. O soluție eficientă pe termen lung ar necesita înlăturarea

¹ Mărcău Flavius Cristian, “Security as a determining factor of quality of life in a state from an insecure regional area,” *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu - Jiu*, nr. 4/2015, Seria Litere și Științe Sociale, Editura „Academica Brâncuși”, pp. 77-85.

² Kenneth J. Menkhaus, *Political Islam in Somalia*, <http://www.somali-jna.org/downloads/menkhaus%20-%20political%20islam%20in%20somalia.pdf>, (Accesat 28.07.2016).

³ Ina Raluca Tomescu, *The role of The Security Council in the maintenance of peace and international security*, în revista *International Journal Of Juridical Sciences*, nr. 1/2010, Editura Universității Agora, Oradea, pp. 128-134.

⁴ William Pope, *Opening Remarks*, East Africa Counterterrorism Initiative Conference, <http://2001-2009.state.gov/s/ct/rls/rm/2004/31731.htm>, (Accesat 28.07.2016).

condițiilor care fac din această regiune, o zonă primitoare pentru grupările extremiste și teroriste. O abordare strategică ar putea include următoarele elemente:¹

❖ Consolidarea instituțiilor de stat și ale societății civile – acest lucru ar putea fi realizat prin intermediul unor programe care să îmbunătățească administrația publică și serviciile guvernamentale, profesionalizare, precum și sprijinirea activităților organizațiilor non-guvernamentale.

❖ Sprijinirea guvernelor regionale pentru a coopera în obținerea unui control mai bun al frontierelor, atât terestre cât și maritime – acest lucru ar putea fi realizat prin furnizarea de resurse, formare profesională și sisteme de supraveghere adecvate pentru mediul și capacitățile țărilor din regiune.

❖ Îmbunătățirea controlului la frontieră este deosebit de important în cazul țărilor prietene care se învecinează cu sudul Somaliei, și anume Etiopia și Kenya, pentru a împiedica circulația teroriștilor dincolo de frontierele lor.

❖ Eliminarea barierelor din calea creșterii economice – există un acord general în comunitatea politică cu privire la necesitatea de a promova oportunitățile economice, în special pentru tineri, în scopul de a reduce numărul de potențiali recruți jihadiști. Cu toate acestea, având în vedere amploarea barierelor în calea creșterii economice din Africa de Est care împiedică promovarea oportunităților economice, ar fi mai realist, poate, un proces de stabilire a unui minimum de ordine, securitate și predictibilitate în comportamentul guvernelor, de atenuare a corupției, de reducere a barierelor comerciale, de scutire de datorii după caz și de promovare a antreprenoriatului, cu accent pe întreprinderile mici și mijlocii.

Scopul general ar trebui să fie acela de a lucra constructiv la modul în care inițiativele de securitate dure pot fi puse în practică, în strânsă legătură cu o gamă mai largă de politici menite să promoveze stabilitatea politică, socială și economică. Fără o astfel de abordare, există puține șanse ca acțiunile contrateroriste să funcționeze într-un mod sustenabil și pe termen îndelungat.

Bibliografie:

1. Andrew McGregor, *Darfur's JEM Rebels Bring the War to Khartoum*, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor, Vol. 6, Nr. 10, 15 Mai 2008, http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4925&tx_ttnews%5BbackPid%5D=167&no_cache=1#.V028L1ec-Rs.
2. Duță Paul, „The African routes of economic migration” în *International Scientific Conference Strategies XXI*, Volume I, 2016 “Carol I” National Defense University, Romania, pp.120-133.
3. Duță Paul ș.a., *Areale globale. Uniunea Europeană - Africa Subsahariană*, Colecția Studii europene nr.2, Editura Tehno Media Sibiu, 2009, (ISBN 978-606-8030-15-9), pp. 29-37.
4. Eric Shea Nelson, *Maritime terrorism and Piracy: Existing and Potential Threats*, Global Security Studies, Universitatea Norwich, Vol. 3, Nr. 1, 2012, <http://globalsecuritystudies.com/Nelson%20Piracy%20Final.pdf>.
5. *** Human Rights Watch, *Playing with Fire: Weapons Proliferation, Political Violence, and Human Rights in Kenya*, Mai 2002, <https://www.hrw.org/reports/2002/kenya/Kenya0502.pdf>.

¹ Mărcău Flavius Cristian, Ina Raluca Tomescu, “Coordinates of NATO – EU cooperation”, in proceedings *Strategic changes in Security and International Relations*, 2014, pp. 258-265.

6. *** International Maritime Bureau, *Piracy and Armed Robbery Against Ships - Annual Report 2007*, Ianuarie 2008, http://www.rk-marine-kiel.de/files/piraterie/imb/imb_piracy_report_2007.pdf.
7. Jeffrey Gettleman, *Ethiopian Rebels Kill 70 at Chinese-Run Oil Field*, 25 Aprilie 2007, http://www.nytimes.com/2007/04/25/world/africa/25ethiopia.html?_r=0.
8. Kenneth J. Menkhaus, “Political Islam in Somalia,” *Middle East Policy*, Vol. 9, Nr. 1, Martie 2002, <http://www.somali-jna.org/downloads/menkhaus%20-%20political%20islam%20in%20somalia.pdf>.
9. Mărcău Flavius Cristian, “Security as a determining factor of quality of life in a state from an insecure regional area,” *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu - Jiu*, nr. 4/2015, Seria Litere și Științe Sociale, Editura „Academica Brâncuși”, pp. 77-85.
10. Mărcău Flavius Cristian, Ina Raluca Tomescu, “Coordinates of NATO – EU cooperation”, in proceedings *Strategic changes in Security and International Relations*, 2014, pp. 258-265.
11. Mărcău Flavius Cristian, „Undemocratic regimes”, in Annals of „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Issue 2/2014
12. Nuredin Netabay, *The Dafur Peace Process: Understanding the Obstacles to Success*, Mai 2009, <http://justiceafrica.org/wp-content/uploads/2014/03/Explaining-the-Darfur-Peace-Agreement.pdf>.
13. *** Sudan Watch, *Al-Qaida Said Angry at Sudan for Passing Data to US*, 20 Iunie 2005, www.sudanwatch.blogspot.com/2005/06/al-qaeda-said-angry-at-sudan-for.html.
14. *** The Economist, *South Sudan: Will the War Start All Over Again?*, 18 Octombrie 2007, <http://www.economist.com/node/9988710>.
15. *** Thomson Reuters Foundation News, *Darfur conflict*, 31 Iulie 2014, <http://news.trust.org//spotlight/Darfur-conflict>.
16. Tomescu Ina Raluca, *The role of The Security Council in the maintenance of peace and international security*, în revista International Journal Of Juridical Sciences, nr. 1/2010, Editura Universității Agora, Oradea.
17. *** UNMIS (United Nations Mission in Sudan), *Dafur Peace Agreement*, 5 Mai 2006, <http://www.un.org/zh/focus/southernsudan/pdf/dpa.pdf>.
18. *** UN Monitoring Group on Somalia, *Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1676*, 16 Octombrie 2006, <http://www.cfr.org/international-organizations-and-alliances/report-monitoring-group-somalia-pursuant-security-council-resolution-1676-november-2006/p12021>.
19. *** UN Security Council, 2/2007/436, *Letter dated 19 December 2007 from the Acting Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia addressed to the President of the Security Council*, 26 Decembrie 2007, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Somalia%20S%202007%20761.pdf>.
20. *** U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 2002*, Aprilie 2003, p.127, <http://www.state.gov/documents/organization/20177.pdf>.
21. William Pope, „Opening Remarks,” *East Africa Counterterrorism Initiative Conference*, Kampala, Uganda, 21 Aprilie 2004, <http://2001-2009.state.gov/s/ct/rls/rm/2004/31731.htm>.